СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXII. — Ч. 178. — Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 1. серпня, 1924. — VOL. XXXII. No. 178. — Jersey City, N. J., Friday, August 1, 1924. — THREE CENTS

Федерація праці не хоче заявлятися про кандидатів.

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 30. липня. — Самуель Гомперс, голова Американської Федерації Праці, котрий приїхав тут на засідання головного уряду сеї організації, заявив, що ні уряд ні організація не буде видавати ніякої заяви про кандидатури на уряд президента Злучених Держав.

ПЕРЕДВИБОРЧА БОРОТЬБА.

НЮ ЙОРК, 30. липня. — Демократичний кандидат видав заяву, що він стоїть за правами робітників до юнійної організації та що він ніколи не належав до спілки, яка не признавала юнії.

Проти сеї заяви видав другу заяву Норман Томас, кандидат соціялістичної партії на уряд губернатора нюйорського стейту, самий пребитеріянський проповідник по званню. Тома каже, що не мати шерів у спілці, яка не признае юнії, не є ніяким великим вчинком, бо таке купування шерів є кепським і непевним вкладом. Він закидае Дейвісови, що він ніколи не боронив прав робітників перед судами, а все був адвокатом великих підприємств, відомих зі своєї ворожнечі до робітників.

Поступові кандидати, Ла Фолет та Гвілер, почали заходи для роздобуття гроша на покриття коштів своєї виборчої кампанії. Нюйорська стейтова конференція так званої Безпартійної Ліги заявилася за кандидатурою Ла Фолета.

ЗАЯВА ЮНІЇ ПРОТИ СЕНАТОРІВ.

НЮ ЙОРК, 30. липня. — Центральна рада робітничих юній нюйорського стейту видала заяву проти шістьох стейтових сенаторів закидуючи їм ворожнечу до юнійних організацій. Сим сенатором є Гейстингс, Лов, Рабенолд, Кенеді, Ален та Реберн.

ФОРД ЩЕ НЕ ПОКИНУВ ПОЛІТИЧНІ АМБІЦІЇ?

ЛЕНСИНГ, Мишиген, 30. липня. — Стейтові урядники дістали з Вашінгтону чутку, що автомобілевий фабрикант Форд з[illegible] виступити кандидатом на уряд сенатора сього стейту.

ЗНОВА СТРІЛЯНИНА ЧЕРЕЗ КЛЕН.

ГЕЙВЕРГИЛ, Месечузетс, 30. липня. — Підчас вступних церемоній Ку-Клакс-Клена коло Гровленда прийшло нині до нових бійок межи прихильниками та ворогами Ку-Клакс-Клена.

На церемонії звявилося коло 5,000 Кленсменів, і вони зараз почали сварку з громадками цікавих, що собі прийшли подивитися на паради. Остаточно прийшло до стрілянини, в якій трох людей дістали пострили шротом в ноги. Їх відставлено до шпиталя.

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

НЮ ЙОРК, 30. липня. — Особовий поїзд електричної зелізниці Лонг Айленд Рейлровд, що їхав з Ню Йорку, вискочив коло пів до шестої години вечером коло Вудсайду зі шин.

Наслідком нещастя погибла одна жінка, а 36 осіб віднесло тяжчі та лекші тілесні ушкодження. Причиною катастрофи було те, що робітник за скоро звернув зворотницю. Через се три послідні вози зелізниці заїхали на гори, якими вони не мали їхати.

ШИКАҐОВСЬКИЙ ПРОЦЕС.

ШИКАҐО, 30. липня. — Процес за вбийство 13-літнього Френкса міліонеровичами Ловбом та Ліополдом переходить тепер через дуже цікаву стадію.

Ходить о те, чи суд мае слухати лікарів, які хочуть предложити зізнання про моральну невідвічальність обжалованих. Прокуратор стоїть завзято проти таких зізнань, доказуючи судови, що таке свідоцтво мае право слухати лишень лава присяжних суддів; з огляду на те, що обжалований своїм признанням до вини лави присяжних суддів зреклися, суд не може слухати знатоків психіятрії (науки про душу). Оборона старається доказати, що суд мае таке право.

Справа остаточно ще не вирішена, хоча говорення адвокатів і прокуратора заняло цілий день.

СЛІДСТВО ПРОТИ КУЛАЧНОГО ШАМПІОНА.

ВАШІНҐТН, 30. липня. — Департамент праці постановив розслідити поголоски про двоженство сенегальского кулачного борця Сікі, котрий приїхав сюди недавно на ряд кулачних битв з Францї, тут недавно оженився. З Европи прийшли вісти, що він там лишив другу жінку, з якою пібрався в Парижі.

СПРАВА ДОБУВАННЯ СРІБЛА В МЕКСИКУ.

МЕКСИКО, 30. липня. — Мексиканський міністер промислу видав появлення до зарядження уряд не бити більше срібної монеті. Міністер каже, що Мексико не далі добувае більше срібла, як котрийнебудь другий край в світі, але що зменчення сього добування причинило піднесення цін срібла.

МЕКСИКО І РОСІЯ.

МЕКСИКО, 30. липня. — Мексиканський уряд пояснює свої відносини до Росії.

На думку уряд Обреґона, всяка держава мае право принимати собі такий лад, який її подобається. Тому Мексико готово ввійти з Росією в дипльоматичні зносини, як лишень се Росії захочеться.

ЗАВОРУШЕННЯ В ВЯЗНИЦІ ДЛЯ ХЛОПЦІВ.

РАВЕЙ, Ню Джерзі, 30. липня. — У стейтовій вязниці для хлопців прийшло нині до поважних заворушень.

Причиною заворушень була расова ненависть. Вибухала вона заворушеннями вже нераз. Послідне таке заворушення було кілька днів тому, за що заряд вязниці віддав 15 білих хлопців до темниці. Нинішна бійка мала буцімто на цілі їх визволити на волю. Почалася вона з того, що білі, яких там коло 400, напали на чорних, яких є 90. Счинилася бійка, яка тривала дві години з верхом. Сторожам наконець вдалося вспокоїти біючихся. Однак, заким се сталося, богато хлопців віднесло рани в бійці, двох сторожів дістало тяжкі побиття цеглами, а сї знова револьверовими вистрілами покалічили тяжко двох вязників.

Нині тюрма представляеся як табор жовнірів у воєнний час. Її стереже спеціяльний відділ поліції.

НЕБУВАЛА ПОДІЯ В ГОЛЯРНИ.

ГЕМОНТОН, Ню Джерзі, 30. липня. — Чарлзови Клементови, добре відомому мешканцеви сього міста, случилася нині в місцевій голярни дивна пригода.

Чарлз Клементо зайшов до голярні обголитися. Обголений уже, він казав собі змогити волося якимсь препаратом. В хвилі, як голяр наливав йому сей плин на голову, гість черкнув собі сірник та підняв до лиця, щоби запалити папіроску. В одну мить ціле його лице станула в огни. Від сірника самє занявся алкоголь, який був у плині. Голярі кинулися гасити огонь мокрими рушниками, та заки впоралися, огонь уже обсмалив гостеви руки, очі й чого.

ПЕРЕПЕЛИЦІ ТА КРІЛИКИ ТЯГНУТЬ ДО МІСТА.

КЕЙП МЕЙ, Ню Джерзі, 30. липня. — На вулиці сього міста найшли нині тисячі перепелиць та криликів. Вийшли вони з піль та лісів довкола міста. Люди догадуються, що причиною сеї незвичайної мандрівки було висхнення пільних та лісових потоків.

АВСТРАЛІЯ БУДУЄ ВОЄННІ КОРАБЛІ.

МЕЛБОРН, Австралія, 30-го липня. — Парлямент Австралії ухвалив нині побудувати два нові кружляки по 10,000 тон кождий.

Робітничі посли домагалися, аби кораблі будувати в Австралії, але парлямент се внесенне відкинув.

УПАЛИ З РУШТОВАННЯ.

НЮ ЙОРК, 30. липня. — При одної будови в Бронксі завалилося руштоване коло нової будови і сімох робітників віднесло тяжкі ушкодження від упадку.

ПОШИРЕННЯ ОТРУТИ

На просторах радянської влади поширюється вживання кокаїни. Ця отрова зросла до таких меж, що радянська влада побачила необхідність видати закони про карання тих, що продають і купують цей ціщідливий середник... забутти про світ.

МІЛІОН НА ТАБАЦІ.

НЮ ЙОРК, 30. липня. — В нюйорськім суді предложено до потвердження тестамент Отиса Смита, фабриканта табаки. Його маєток оцінює суд на один і чверть міліона долярів. Чверть міліона долярів дав він на шпиталь, а решту своїй вдові.

Газети підносять сей факт як щось несподіваного з огляду на те, що заживанне табаки в нинішні часи зовсім не в моді, як воно було колись.

СИН НАСЛІДНИКА ПРЕСТОЛА БЕРЕТЬСЯ ДО БИЗНЕСУ.

ГАМБУРГ, Німеччина, 30-го липня. — Бувший наслідник німецького престола віддав свого сина, що був колись князем Вільгельмом, на науку бизнесу до одної експортової компанії. Батько представив сина фірмі підчас недавної візити в Геському місті.

В тій самій фірмі працюють також два сини оруського князя Генрика, брата бувшого цісаря.

НЕСПОДІВАНИЙ ЗВОРОТ У ПОПІВСЬКІЙ ПОГОНИ ЗА СКРОМНОСТЮ.

МАДРИД, Еспанія, 30. липня. — По цілій Еспанії йде тепер горячкова нагінка священників проти нескромних жіночих одягів. Деколи священники зачіпають на вулиці жінки, яких одіж вони вважають неприличною.

Оногді трафилася, однак, одному такому священникови немила пригода. Було се в місті Горона, в Каталонії. Священник зачепив дівчину за те, що вона не вбрана прилично. Дівчина на се обурилася та повела попа до поліційного суду. Тут показалося, що дівчина є дочкою високого урядника. Губернатор провінції наложив на попа 500 песетів кари. Духовна влада, котра думае, що кара за висока, внесла проти вироку спротив.

В XX. СТОЛІТТЮ КАМІННА ДОБА В РОСІЇ.

У російській газеті „Етнограф" подае журналіст Тан цікаву вістку: В орловській губернії найшов голих людей. А ще цікавійша є стаття проф. Золотарева, в якій пише, що в ярославській губернії подибав нарід, який аже ще собі, як у камінну добу. і так ці люди не знають сталевих сокир, а роблять собі сокири з каменя. Золотарев дав одному з цих людий сталеву сокиру за його камінну. Подарував цю сокиру етнографічному музееви, а музей зложив цей рідкий дарунок під написом: „Ярославська губернія 1923 року".

ЗІЗД НЕЗАМОЖНИКІВ.

У. Всеукраїнський Зізд незаможників селян почав свої наради в Харкові, дня 25. червня ц. р. у театрі ім. Т. Шевченка. Зізд отворив голова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Петровський. Він сконстантував, що явилося на зізді зі сподіваних 904 делегатів лише 876. По відкриттю відіграла орхестра інтернаціонал а хор виконав Шевченків „Заповіт". Потім виголосив Петровський великий привіт для зізду від ВУЦВК-ту. В привіті між иншими сказав: „Ще не давно до 3. зізду незаможних селян були сімніви, проте, чи зможуть здійснити свої завдання комітети незаможних селян, але вже за 13 місячний період між останнім і сучасним зіздом становище комнезамів стільки укріпилося, що відпали всякі сумніви. За цій останній рік до лав комітетів незаможних селян влилося більше 170 тисяч людей, зорганізовано 1.342 колективи і зтягнено в кооперацію 179 тисяч незаможників замісць 77 тисяч, які нараховувалися в тому році. Всі ті цифри свідчать про значний зріст комнезамів, про величезний вплив, які вони мають на селянські маси". Далі Петровський стверджуе, що поруч з успіхами на селі в комнезамів помічаються також деякі хиби,як зміцнення куркульських елементів. Ці елементи, що становлять, на його думку, лише 20 прц. всього селянства відтиснули в деяких місцевостях незаможне селянство й захопили в свої руки впливи, а навіть економічні командні височини на селі.

СПЕКА НА УКРАЇНІ.

На території всеї Східної України панувала цілий червень виїмкова спека. Середня температура на добу походив до 30 степенів в ночі і до 41 степ. в день. Таких спек не було на Україні вже 35 літ. В західних частинах України дещо холоднійше і температура не підноситься понад 33 степені. Дощових днів було в червні дуже мало. На сході та на полудні було на протязі цілого червня лише два дощі.

В УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ.

На харківській конференції сільсько-господарської освіти піднесено велику недостачу агрономів, ветиринарів і меліораторів в українському селі. На кожного агронома з вищою агрономічною освітою припадае 17.000 господарств, на кожного ветиринара 5.000 господарств, і 10.000 рогатої худоби, на кожного меліоратора 17.000 десятин землі, що вимагае меліорація.

Франція уступає в новій пропозиції.

ЛОНДОН, 30. липня. — Французька делегація на лондонську аліянтську конференцію зробила конференції нову пропозицію в справі поступовання на случай, якби Німеччина не сповнила своїх зобовязань. На думку сеї делегації, нова пропозиція повинна вдоволити банкирів.

Суть пропозиції лежить у тому, що питанне, чи Німеччина справді не сповнила своїх зобовязань, малаби рішати репараційна комісія, однак через покликанне для сеї справи спеціяльного комітету знатоків.

АВАНТУРА У ФРАНЦУСЬКОМУ СЕНАТІ.

ПАРИЖ, 30. липня. — Французький парлямент уже вичерпав усі справи і, не ждавшися кінця лондонської конференції, збирається зарядити літні ферії.

Підчас послідних днів наради парляменту велися серед поважного напруження. Межи послами часто приходило до сварок та авантур. Учора, приміром, один роялістичний сенатор крикнув другому, що він любить занадто „Бошів" (визванка для Німців). Зараз счинилася буря, яка не втихала навіть, як президент прикликав ображаючого сенатора до порядку. Таких інцидентів було в сенаті богато.

АНҐЛІЙСЬКИЙ УРЯД НЕ ХОЧЕ ЗМІНЯТИ СВОЇХ ВОЄННИХ КОРАБЛІВ.

ЛОНДОН, 30. липня. — Анґлійський уряд повідомив уряд Злучених Держав та Японії, що він не може робити ніяких змін щодо піднесення гармат на анґлійських кораблях, бо такі зміни коштувалиби великі гроші та булиби нарушенням вашінґтонського договору про обмеження розорення.

ХОЧУТЬ КУНА НА ПРЕЗИДЕНТА.

БЕРЛІН, 30. липня. — З великої части німецьких газет видно, що німецькі міщанські партії висунуть на слідуючі вибори президента Німеччини кандидатуру бувшого німецького канцлера (премієра) Куна.

Вибори наслідника для Еберта визначені на місяць май слідуючого року.

БАВАРСЬКИЙ УРЯД ПРОТИ СВЯТКУВАННЯ ЗАВЕДЕННЯ РЕПУБЛИКИ.

БЕРЛІН, 30. липня. — Баварський уряд, як відомо, наскрізь монархістичний, заборонив святкувати в Баварії проголошенне републиканської конституції в Німеччині. Він повідомив федеральний уряд у Берліні, що він поважае конституцію німецької републики але не мае з неї ніякої приємности.

ЗНОВА ЗАПОВІДАЮТЬ КОМУНІСТИЧНЕ ПОВСТАННЄ В БОЛГАРІЇ.

ПАРИЖ, 30. липня. — Ґенерал Іван Русев, болгарський міністер внутрішних справ, заявляе в розмові з представником париської газети „Матен", що Болгарія є тепер осередком комуністичної пропаганди на Балкані та що там можна кождої хвилі сподіватися комуністичного повстання.

Болгарський уряд мае донесення, що до краю пачкується богато оружа та що його вживають банди в приватних нападах по селах. З комуністами получилися останки партії Стамбулінського, котрими проводить прогнаний Петріні. Большевики спеціяльно стараються навертати жовнірів, що приходять на урльопи. Большевицька пропаганда відай уже підїла силу армії, хоча офіцири та сержа ще певно вірна урядови.

ПЕРСІЯ ПРИЙМАЄ АМЕРИКАНСЬКІ ДОМАГАННЯ.

ТЕГЕРАН, 30. липня. — Перський міністер заграничних справ вислав до американського уряду ноту, в котрій приймае всі домагання американського уряду в справі вбиття американського конзуля Імбрі товпою в Тегерані.

Перський уряд дае запевнення, що він подбае за безпеченство чужинців. В Тегерані спокійно.

ҐЕНЕРАЛЬНИЙ СТРАЙК НА ШЛЕСКУ.

ВАРШАВА, 30. липня. — Всі робітничі юнії на Шлеску проголосили на нині ґенеральний страйк.

(Яка причина ґенерального страйку, телеграма не говорить. Правдоподібно, уряд не дозволив се написати. Минувшої пятниці були телеграми з Варшави, що 30,000 фабричних робітників на Шлеску вийшли на страйк для протесту проти заведення 10-годинного дня праці.)

ТРАҐІЧНА ПРИГОДА ФРАНЦУСЬКОГО ЛЕТУНА.

ПАРИЖ, 30. липня. — В французькім місточку Бурґ-ля-Рейн, що лежить пять миль від Парижа, случилася небувала летнича катастрофа.

Живе в тому місточку фельдфебель Марсель Рапен, 23-літний летун, котрий любив пописуватися своїм летом та різними карколомними штуками понад містом ба навіть над вулицями міста. Жителі міста з часом так привикли до нього, що як лиш почуло стукіт мотора, зараз виходили на вулицю дивитися. Таке сталося й нині. Коли Рапен став летіти понад головну вулицю місточка, на вулицю вийшла справдішна товпа цікавих, а межи ними й матір летуна. Несподівано літак зачепив крилом об телеграфічний стовп, закрутився довкола нього та вдарив у товпу людей, що стояла під крамницею. Літак влетів у виставове вікно склепу. Від впадку погибли на місци одна жінка та механік летуна. Межи тяжко покаліченими була матір летуна та ще дві другі жінки. Летун вийшов з нещастя з обома ногами поломаними.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

МОСКОВСЬКА ВЕЛИКОДУШНІСТЬ

Большевицькі приятелі й агенти роскричалися, що большевицький уряд знова показав свою великодушність і справедливість. Сим разом поставив він собі памятник великодушности в Китаю. Сим памятником має бути недавно заключений російсько-китайський договір.

Підносять агенти й приятелі большевиків, що Росія сим договором заскочила другі держави та що вона там поробила далеко йдучі уступства. Забули бідняки, що чи правда, що вона сі уступства поробила, чи не правда, про се не агентам большевиків рішати, платним і безплатним, тільки Китайцям. А може вони сього й не забули, а счинили такий рейвах лише тому, щоби сим рейвахом закрити другі скандальні сторони справи —після загальної засади агентів: коли робиться скандал у нутрі держави, відвертай увагу криком про заграничну політику, а коли робиш скандал у заграничній політиці, відвертай від нього увагу криком про внутрішну політику.

Скандал з „уступством російських царських прав Китаєви" в тому, що большевики уступають права царя в Китаю, Персії та Япані, де вони їх і так удержати в руках не можуть, а не виступають таких самих „царських прав" на Україні, Грузії, Білій Руси, Азербайжані і других краях, загарбаних силою царських багнетів. Московська великодушність супроти Китаю се великодушність злодія, що вкрав кобилу і лоша, але не гнався за лошатем, аби кобили не втратити. Величати такого злодія за великодушність може хиба циган.

РАХУЮТЬ НА ЧУЖУ ГЛУПОТУ

З американських ґазет не сходить яко політична новинка політична ворожба про вплив подорожіння пшениці на вигляди президіяльних виборів сеї осени.

Кожда републиканська ґазета з дня на день товче своїм читачам, що збіже підноситься в ціні, а з нею шанси вибору Кулиджа. Мовляв, засуха над Місісіпі се немовби вода на републиканський млин. Американські фармері, кажуть вони, будуть памятати, що збіже подорожіло за президентури Кулиджа і тому вони будуть голосувати за Кулиджом — в тому переконанню, що як Кулидж буде далі президентом, то й ціна на пшеницю буде висока.

Отсі розумовання про вплив ціни пшениці на вибори Кулиджа відбивають у собі добре погляди міщан на фармерів. На думку міщан дурити людий можна на селі. Там вони вірують у всяку несітницю. Для них фармер то певного рода дикун.

Дикун думає, що дощ пустився від того, що його піп-чарівник ворожив дощ, наливаючи цебром воду в решето і наслїджуючи в той спосіб дощ. На думку міщухів, американський фармер повірить в свого президента, що своїм урядованнєм викликав високі ціни на пшеницю. Мовляв, дикун вяже зі собою дві події, які зі собою не звязані: попівське чарівництво та дощ, і фармер повяже зі собою дві події, зі собою не звязані: урядовання Кулиджа й ціни на пшеницю.

Та тут відай дорадники Кулиджа зробили поважну похибку. Американський фармер певно стоїть висше від австралійського дикуна і знає, що ціни на пшеницю йдуть від того, скільки пшениці вродилося, а не від того, хто підписує закони в Вашінгтоні. Американський фармер певно запамятає скорше, хто се такий не допускав до законів для полекші фармерського життя, як політичну байку, що від чарів у Вашінгтоні піднеслася ціна пшениці на шикаговській та вінніпегській збіжевій біржі. В казку про чарівний вплив уряду на ціни пшениці вірити будуть відай лишеня ті пророки, що ту казку придумали.

РЕЗОЛЮЦІЇ.

II-го Звичайного Зїзду Центрального Союза Українського Студентства в Подебрадах від 3.—10. липня 1924, в справах культурно-суспільних.

По вислуханню рефератів про стан та умови розвою української культури та науки взагалі та українського високого шкільництва зокрема, про культурно - суспільні стремління українського студентства, II-гий Звичайний Зїзд ЦЕСУС-а констатує, що політичне, культурне, і господарське положення української нації на усіх її загарбаних ворогами етнографічних землях, спиняє природний розвій її творчих сил у всіх ділянках життя. Ектермінаційна політика ворожих окупантів стремить до цілковитого здушення проявів організованого відпору української нації, де остаточного знищення її власної культури, господарського добробуту, її політичних змагань. Найяркійше виявляється вона в постійному стремлінню позбавити українську націю основ її окремішної культурно-наукової творчости, винищення українського народнього, середнього і високого шкільництва, культурно-освітних та наукових установ.

I. Українське шкільництво на західно-українських землях — вважаючи, що політика Польщі супроти української нації взагалі, а примінення безоглядних її методів в національному нищенню всего українського шкільництва зокрема, являється одним актом убивання всіх життєздатних сил української нації. Зїзд взиває всі українські політичні партії, культурно-суспільні і шкільні установи та загал громадянства до організовання енергійних масових виступів проти розпорядків шкільної польської кураторії, яка насильно вводить урядування і навчання в українських державних і приватних школах на польській мові.

Зїзд з обурення пятнує президію головної управи УПТ. за її злочинне становище, яке виявилося у свідомому змаганню перенести виконання, ворожих інтересам української нації розпорядків польської кураторії, — в справі введення польської урядової мови в українських приватних школах удержуваних дрібними лептами українського народу, — та взиває безпосередно заінтересовані круги громадянства до потягнення виновників до строгої відповідальности та негайного уздоровлення крайно нестерпимих відносин в керуючих сферах Товариства.

II-гий Звичайний Зїзд визнає факт істнування У. В. Ш. у Львові на нелеґальному положенню супроти польської влади: а) одним з головних моментів реалізування ідеї боротьби за національне і соціяльне визволення української нації, б) природним завершенням системи будівництва української школи, незалежної від реакційних впливів ворожої українській нації культури. в) живим протестом топтання польською владою елементарних прав людини на свобідне заспокоєння своїх культурних та наукових потреб.

II. Стверджуючи надзвичайно важні умови істнування і розвитку У. В. Ш., головно в останньому році, на яке склалися варварські переслідування польської адміністрації професорів і студентів У. В. Ш., нічим не оправдане злочинне зломання одноцільного фронту боротьби за У. В. Ш. деякою частиною бувшого українського студентства, недостача належного зрозуміння й активного піддержання акції У. В. Ш. з боку деяких кругів українського громадянства та невідрадний господарський стан всего українського суспільства, Зїзд:

а) з радістю вітає незломну поставу у боротьбі за У. В. Ш. активного українського студентства, яке свідоме своїх обовязків, закріпило позиції осередка культури своєї нації.

б) взиває все українське громадянство в краю і на еміграції прийти йому з всесторонньою піддержкою,

в) пятнує тих студентів Українців, які тайком зломили солідарність боротьби за У. В. Ш., як негромадський поступок шкідливий інтересам нації..

III. Визнаючи необхідним повести дальніщу акцію У. В. Ш. на широких підставах загальної громадської відповідальности і всесторонньої її піддержки цілим українським народом, Зїзд доручає кермування цею справою в цілости Кураторії У. В. Ш. у Львові, по лінії стислого узгіднення своєї тактики з відносними постановами Зїздів Краєвого студентства і ЦЕСУС-а.

IV. Маючи на увазі завдання У. В. Ш., а саме витворення шляхом боротьби тривких підстав української державности та виховання українського громадянина - революціонера, Зїзд уважає:

а) студіювання на польських високих школах незгідним в наслідках з тими цілями, а тому визнає необхідним продовжувати бойкот усіх польських високих шкіл, примінюючи його в слід за цим до всіх Українців-студентів, які студіють на тих школах та взиває усе українське громадянство до послідовного його переведення.

б) Ввважаю нострифікацію заграничних студій на польських високих школах недопустимою, яка по своїй суті і наслідках рівнається рівнозначною студіюванню на польських високих школах.

V. В ціли скріплення академічного центру при У. В. Ш. у Львові та в звязку з поширенням їх научної діяльности, Зїзд рішає припинити масовий виїзд українського студентства на студії за кордон, з виїмком:

а) абсольвентів V-го семестра медичного виділу, які зложили I-ший медичний риґорез,

б) абсольвентів 4-го симестра української технічної високої школи у Львові, які зложили I-ший інжинерський іспит,

в) студентів У. В. Ш., які не находять можливости студій спеціяльних фахів в краю, обмежуючи відсоток їх виізду до фактичних потреб нації. Виїзд їх управильнює Кураторія У. В. Ш. у Львові в порозумінню з головною Радою Преферуса.

VI. У відношенню до тих, які виїхали на заграничні студії без дозволу УКС. Ради, ставить Зїзд домагання повороту у слідуючім акад. році У. В. Ш. та жадає від Управи ЦЕСУС-а позбавити їх членських прав та користання з допомоги.

Зїзд домагається від Управи ЦЕСУС-а позбавлення членських прав і допомоги тих студентів, які виїхали за дозволом УПС. Ради і змінили з неоправданих причин означений у посвідці виїзду рід студій.

VII. В звязку з важним положенням У. В. Ш. під оглядом їх научної видатности, яка змаліла головно через поступок більшої части професорського збору У. В. Ш., що без ніякого протесту повинувалася забороні польської шкільної влади викладати на У. В. Ш., залишаючи на них дальшу працю, не виконала свойого приречення подбати про заступників на свої місця. Зїзд взиває: а) **всіх бувших професорів У. В. Ш. повернути назад до виконання своїх професорських обовязків.**

. .б) **українські наукові сили**

б) українські наукові сили на еміґрації, а переважно при українськім університеті в Празі — невповні необхідні для цілей згаданої інституції, обняти катедри на У. В. Ш., узгляднюючи в першу чергу потреби фільософічного виділу українського університету у Львові.

Примітка: **Зїзд визнає доцільним покликати поіменно професорів: др. Ол. Колессу, дра Ст. Рудницького, дра Станислава Дністрянського, дра Степана Томашівського, доцента дра Івана Мірчука і дра Зенома Кузелю, і Богдана Лепкого.**

VIII. Українське шкільництво на еміграції:

а) Зїзд стверджує, що в той час, як на окупованих українських землях, українське шкільництво або цілком знищене, або повернуте в знаряддя проти українського народу, або живе серед надзвичайних переслідувань, українські високі і другі школи на еміґрації в ЧСР. мають повну можливість вільно розвивати свою діяльність в користь української науки і культури, користаючи з приязнею опіки братського чеського народу.

б) Зїзд з великою радістю констатує видатну наукову працю українського університету в Празі і особливо інтензивно- науково-видавничу діяльність Української Господарської Академії в Подєбрадах. Своєю працею займають ці українські культурні осередки почесне місце в історії української культури і науки. Зїзд щиро вітає їх та висловлює почуття вдячности їх працьовникам, українським ученим.

в) З почуттям глибокої радости вітає Зїзд нове огнище української науки на еміграції. Український Вищий Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова в Празі і висловлює певність, що він займе достойне місце серед українських високих шкіл, обдарує українську націю новими скарбами науки та виховає кадри свідомих своїх завдань українських інтелігентних робітників.

г) Зїзд взиває все українське студентство на еміграції щиро піддержувати змагання і працю українських високих шкіл на еміґрації, а в першу чергу приняти видатну активну участь в культурно-просвітній та науковій роботі у всіх інших школах, курсах кооперативних та просвітних організаціях української еміґрації, звертаючи особливу увагу на працю в центрах укр. селянської еміґрації, які полишені самі собі денаціоналізуються, пропадають для українського народа.

IX. Зїзд протестує проти драконських методів румунських властий, які по безпідставно-мускасуванню українських катедр на черневецькому університеті, не практикованими в жадній державі зарядженнями відобрали всяку можність орґанізаційного життя української академічної молоді, паралізуючи навіть всяке найдрібнюще змагання в культурно-освітній праці. Зїзд взиває все українське студентство Буковини і Бесарабії скріплювати свої організації та не оглядаючись на всі перешкоди та репресії румунської влади, підняти боротьбу за політичні і культурні права українського народу.

X. Високі школи на східно-українських землях:

Беручи на увагу всесторонні умови істнування і праці високих шкіл на Вел. Україні, Зїзд констатує, що:

а) Пануюча всевладна на В. Україні система науки, звужує горизонт творчого духа, обмежує свободу всякої наукової думки, головно в царині суспільних наук, в якій безоглядно запанував прінціп історичного матеріялізму.

б) Висліди офіційної українізації виказують в дійсности подавляючу перевагу російських шкіл, які остають і на далі розсадниками русифікаторських елементів на Україні.

в) Широким кругам української молоді запертий доступ до високих шкіл, а навіть тих, які студіюють вже на них, піддається т. зв. „чистці" з тенденцією зменшити відсоток т. зв. безпартійної молоді.

г) Становище, в якому находяться українські наукові організації та наукові сили, а саме відсутність вільних наукових дослідів, та матеріяльна незабезпеченість наукових установ і наукових працьовників свідчать про те, що заяви сьогочасної влади на Вел. Україні про спреятливе відношення до розвитку української культури — розходяться цілком з її фактичними поступками.

г) Засобом для виходу з такого положення, Зїзд вважає рішучу та вперту боротьбу української школи і вільного розвитку науки.

д) Зїзд з особливим почуттям радости витає всі змагання українського студентства, професури, учених і всіх активних в цьому напрямку борців та висловлює їм моральну піддержку за високе діло вільного розвитку науки і культурного піднесення української нації.

е) Для несення матеріяльної помочі українським науковим організаціям і ученим на Україні, Зїзд доручає українському студентству організувати широку акцію допомоги та тісно співпрацювати в цьому напрямку з анальоґічними установами українського громадянства.

XI. Реемігpація українського студентства:

а) Уважаючи істнування масової еміграції явищем тимчасовим, викликаним неудачною збройною спробою української нації за політичне визволення та стверджуючи пекучу потребу скріплення на всіх українських землях кадрів активних борців задля добуття страчених позицій вільної нації, Зїзд взиває все українське студентство, що покінчило студії за кордоном, до повороту на рідну землю.

б) Зїзд зазначує, що поворот на рідні землі не сміє бути окупленим ціною пониження національної і громадянської гідности.

в) Зїзд констатує відрадне явище утворення в Празі „Комітету абсольвентів Високих Шкіл" та взиває його дати почин до творення анальоґічних комітетів по инших центрах української академічної еміґрації, а для виконання своїх завдань— переведення реемиграції абсольвентів високих шкіл на українські землі — увійти в безпосередний орґанізаційний звязок з „Комітетом Абсольвентів У. В. Ш." у Львові.

XII. а) Розглянувши культурно-суспільну діяльність українського студентства, Зїзд відмічує як позитивне явище надзвичайне оживлення культурно-освітнього руху в ідеольоґічних гуртках та фахових громадах української молоді на еміґрації та інтензивну працю українського студентства у загально громадських, просвітних, кооперативних та культурно-наукових установах на західних землях України.

б) Зїзд доручає культурно-суспільному Відділови пильно стежити за розвитком української студентської преси — та вживати всіх засобів для цього, щоби закріпити її істнування на дальше, як вияв свобідної думки українського студентства, Зїзд накладає на Культурно-суспільний Відділ обовязок, приходити українським студентським пресовим орґанам з усякою помочю не оглядаючися на їх ідеольоґічний напрямок.

в) Зїзд доручає Культурно-суспільному Відділови продовжати видавництво центрального органу українського студентства, подбати про удосконалення його змісту і форми, забезпечити його в постійних співробітників, щоби таким чином він міг стати справді виявом стремлінь і завдань українського студентства.

г) Для створення сильних матеріяльних основ для тих цілей, Зїзд доручає Культурно-суспільному Відділови подбати про складання окремого пресового фонду, на який складатимуться:

1) одноразовий податок всіх фізичних членів ЦЕСУС-а у розмірі 2 Кч., або їх рівновартість в инщій валюті,

2) Постійний процент загальних прибутків ЦЕСУС-а.

XIII. Зїзд з великим вдоволенням стверджує помітне зацікавлення українського студентства спортом, закликає загал українського студентства до плекання всіх галузей спорту, доручає Культурно-суспільному Відділови випрацювати одностайні інструкції для спортових орґанізацій, популяризувати український і чужий спорт в українській пресі та перевести обєднання істнуючих українських спортових союзів на емі.рації і на західних землях України, з метою вступлення до міжнародніх спортових союзів.

Вказівки Управі ЦЕСУС-а.

Зїзд підтверджує у всій повноті резолюції I-го Звичайного Зїзду в Данцигу, а саме: резолюцію 7 б, в, г, 10, 11, 13, уступ 1, 14, 15, а, б, в, г, підкреслюючи необхідність виконати в першу чергу резолюцію 10.

ПОДЯКА.

—o—

Я низше підписаний член бр. св. Михаїла Архистратига, від. 211. У. Н. С. в Стейпелтон, Н. Й., складаю як найщирійшу подяку головному урядови У. Н. Союза, за поміч в сумі $50 з фонду запомогового. Так само дуже сердечно дякую урядови братства св. Михаїла Арх. і всім браттям, що більше як шість місяців помагали мені в моїм каліцтві. Я скалічив палець і від сего дістав затруттє крови, що мусів переходити операцію, щоби не утратити цілої руки. Яке то щастє для бідного чоловіка як має свою рідну орґанізацію, своє братство яке не опускає бідного чоловіка і дрібних діточок. Щож я був би робив, як би не тая поміч, яка мені стала в пригоді? Тому із глубини серця кличу всіх тих, що ходять самопас і не хочуть чи не розуміють або не хочуть розуміти тої правди, що в своїй хаті своя правда. Що тільки у своїй рідній орґанізації У. Н. Союзі, найдуть опікуна і батька, що їх не забуде тоді, як всі може забудуть. Браття в Стейпелтон, Н. Й., я на собі переконавсь, що то значить мати приятелів в біді. Ставайте членами нашого братства і Союза, а певно не пожалуєте.

Василь Ґеба.

В РОСІЇ СИЛУЮТЬ ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ ҐАЗЕТИ.

Адміністраційна акція московського совета ухвалила рішення, яким наказується, що всі каварні, гостинниці, чайні й коршми мають предплачувати означене число ґазет і журналів. Підприємства, котрі мають до 15 столів, обовязані предплачувати 1 примірник, коли мають понад 15 столів мусть передплачувати найменше дві часописи. При абонуванню можна свобідно вибирати отсі ґазети: „Безбожник", „Ізвестія", „Маладой Ленінец", „Рабочая Москва", „Рабочая Ґазета", „Крестянская ґазета", „Економіческая жізнь", „Правда", „Труд", „Агонок", „Проджектор", „Борба Міров", „Всемірная Ілюстрація", „Устанка", „Івестія фізкультури", „Красний спорт", „Мір пріключенія", „Ґород і деревня", і „Красная ніва".

ЯК ПІЗНАВАТИ ПОГОДУ?

Взагалі не уважають бистроумним чоловіка, котрий у доброму товаристві не знає говорити щось цікавого, а звертає на погоду.

Та тепер у літі, в часі вакацій, мандрівок, прогульок не зашкодить поговорити дещо й про погоду. Та не будемо годи, а скажемо дещо про погоду в звязи з явищами в природі.

Науковими дослідами є можливо предсказати погоду на 24 години. На довший час предсказувана погода (столітні календарі!) не має найменшого наукового оправдання.

Деякі вчені догадуються, що на погоду впливає положення і рух місяця. Це є можливе, але ще не доказано. Також само впливають на погоду соняшні плями. В роках, у котрих соняшні плями виступають ширше, замітне є на землі більші тиснення воздуха.

Як уже сказано предсказати погоду (без уваги великого поступу метерольоґії) годі на довший час. Та є способи відгадати приблизно погоду на короткий час. Сюди належить добрий домашний барометер. Та барометром можемо переконуватися дома, а не на мандрівці прим. у горах. Тоді мусимо помагати собі инакше. Треба студіювати вплив погоди на вразливі **ростини** і **звіринний світ.** Так маємо нагоду пізнати близше пригоду, а й мандрівка стає приємнійшою.

Найбільше знаним „метеорольоґом" у звіринному світі є зелена жаба (Hyla arborea, L.)

Коли є гарна погода й тепло то зелена жаба (на волі) вилазить із листка на листок усе висше на дерево (чи корч) аж на вршок. На вершку жие зепогоді **зверху на листках.** Колиж є дощевито ховаєвься **під спід листка,** наче приліплена до нього. Якже непогода затягнеться на довше і жабі не вигідно так куняти під листком, вона скаче у воду. Коли держимо таку жабку в кімнаті (в скляннім посудині), то вона нічю квакає. Коли це квакання довго триває, то можна догадуватися, що наближається довше триваючий дощ або буря згл. туча.

Пророками погоди мають теж бути **павуки.** Коли павуки — які будують округлу павутину (як прим. павук із хрестом на хребті, павук-ткач, Epeira, Zilla, Meta, Lingyphia і ин.) зовсім не псують павутиння, то буде дощ і вітер. Колиж потім зачинають будувати шпиці-павутиння своєї сітки, то буря проминє до 10—12 годин. Надривають павуки трету або четверту часть павутиння (щоби забезпечити решту його), то це ознака переминаючого вітру. **Гарної погоди** можна сподіватися, коли павуки хрестоносці на добре забираються до праці. Колиж лише трохи працюють, то буде зміна погоди. Напевно можна сподіватися **поганої погоди,** коли павуки зовсім не показуються. **Домашній павук** (Tegenaria), снує подовгасто округле павутиння, з отвором у формі лійки зверненим до сонця, а завішує й прикріплює при помочі ниток. При гарній погоді домашній павук визирає з павутиння і тим більше вилазить із нього, чим довше заноситься на гарну погоду. Колиж треба сподіватися дощу протягом найблизших 24 годин павук відвертається спиною в отворі своєї павутинної хатини.

Богато ріжних комах появляється вже богато годин перед бурею. Тоді вони дуже живі, вельми настерливі і кровожадні. Сюди належить, м. и. стрункі водні русалки (бабка, болотянка Calopterix), сліпець, (дрік, овад, ґедз — Oestrus, Hæmatopota). **Комарі.** Комарі цілими хмарами зявляються пепер дощем. **Бжоли й мурашки** (муравлі), коли наближається непогода, зараз поводяться инакше. **Бжоли** держаться близько вулия, спішно вертають і часто лише до половини назбиравши пилку цвітного. В улию перед дощем сильнійше гудіння, як звичайно. Муравлі ворушаться перед непогодою богато запопадливійше і скорше. Коли вечером комарі грають великими хмарами, то загально віщують люди триваліфшу погоду. Тоді теж зявляються в більшій скількости вороги цих комах: лилики, малі сови і вони є віщунами гарної погоди.

Птахи і ссучі звірята відчувають також до певної степені недалеку зміну погоди. Круки, ворони, також качки і гуси перед бурею збіраються з криком до купи. Дощевий птах (Barita destructor) і свистун (Charadrios) перед бурею свищуть, а перепелиця голосно пітьпілікає.

Богато тяжше вгадати погоду **з ростинного світа.** Зате можна означити пору дня при помочі ростин. Уже славний природник Аінне на основі прикмет ріжних цвітів (які в означену пору отвираються згл. замикаються). Уложив т. зв. **цвітовий годинник,** самособою не такий точний, як годинник кишенковий згл. стінний. Хто пильно студіює цвіти може для приємности попробувати це зробити.

—o—

З УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В ПРАЗІ.

В червні 1924 р. правничий факультет обрав деканом на 1924—1925 шкільний рік пропрофесора історії українського права Ростислава Митрофановича Лащенка. Проф. Лащенко скінчив київський університет; у часі тимчасового російського уряду був головою зізду мирових суддів у Київі, членом Української Центральної Ради, потім перейшов у суддю київського апеляційного суду, де в 1919—1920 р. був головою цього суду. Р. М. брав живу участь в орґанізації першого українського університету в Київі, де по обранню колегії професорів займав в 1917 до 1918 р. катедру історії українського права, виконуючи півроку обовязки декана. В часи гетьманату був товаришем голови головної ради українського національного союзу, який потім й повалив гетьманат (гетьмана Скоропадського). Р. М. був ініціятором утворення в Празі Українського Правничого Т-ва.

Р. М. є автором низки наукових праць, з яких важнійші: 1) „Історія українського права". Княжа доба: 2) „Литовський статут", як памятник укр. права; 3) „Переяславський договір 1654 р. між Україною і московським царем"; 4) тепер у Львові друкується Науковим Тов. ім. Шевченка моноґрафічна розвідка; „Копні суди на Україні, і їх походження, компетенція і устрій"; 5) „Ідея права власности на землю на Україні" (друкується в Празі).

ЯК ШУКАТИ ЗЛОЧИНЦІВ.

Те, у чому ми нераз сумнівалися при лектурі Шерльок Гольмеса, стає дійсністю. А саме: французький професор Льокар винайшов апарат, кий висмоктує з одіжі злочинців не лише порох, але й найменші пилинки. Ці зібрані пилинки порівнюється потім з порохом розсіяним на місці злочину. Крім цього на підставі порошинок можна пізнати професію та місце побуту злочинця і робити ще инші гіпотези. Завдяки цьому винаходові вистежили вже кількох злочинців, злодіїв та фальшівників грошей. Ще за сто літ професія злодія домагатиметься високої осіти, студій інтеліґенції і — хто зна, чи виплатиться.

Кольоман Міксат.

ДУХ У ЛЮБОВНІЙ.

(з мадярського).

(3)

Так, то був він, то був Каспарик! орога на тамтой світ не перемінила його ні трохи. Лише голос звучав якось инакше і дивно, наче глухе сердите хропіння. Як прийшов, так зник. Ступав нечутно, але всі бачили його. Старостовому гайдукові, якого стрінув на подвірю, сказав „добрийдень" і шарпнув за бороду. Гайдук заревів, бо жмут волосся остався в руках Каспарика.

Потім почвалав містом на свому „Панькові". Червона піна спливала ніздрями коня а підкови його не видавали ніякого звуку на твердо замерзлій землі. З жахом розскакувались люде на боки, де він лише показався.

— Цей скоро вернувся, — говорили здивовані старі бабусі. — Таж земля ще не загрілася під ним. Алеж самособою, воно мусіло статися. Вінжеж присягнув, хай земля викине його тіло, а тепер маємо це.

— Щастя, — цокотіли инші — що Литовка ще в день його смерти забралася до дому, а то напевно відчула би його месть.

— Він найде її на кінець світа, коли збере його охота. Таж то кінний дух-примара. Щось такого тут іще не було. Досі духи походжали о півночі лише пішки. Навіть сам найстарший чорт, навчиться ще щось нового. Та одно є певне, і незабаром буде загально звісне, що коня не даром віддано в його силу.

Ціла Любовна заметушилась. Прокуратор скликав мерщій сенат. Радили, що їм робити. Численні товпи цікавих облягали міську раду. Все дивовижнійші вістки приходили з дня на день. Раз був Каспарик тут, раз бачили його там; раз зробив це, раз сказав те.

З Любовної поїхав до Обґартена до різника Павла Освальда. Кинув йому сорок талярів: „Ви вчера, як я ще лежав на марах, прийшли до моєї жінки, домагалися вирівнання довгу й хотіли забрати в неї теля. Иншим разом навчу вас, почому локоть. Ось вам гроші!"

З цими словами знову вискочив на коня, але противно, плечима до гриви. Сам пан Освальд прийшов звідомити міську раду. При цьому відчислив пять талярів на зелений стіл і повен каяття говорив:

— З мене великий грішник, поважані, чесні панове судді, я зійшов на злу дорогу. Каспарик винен був мені лише трицятьпять талярів від осени. Та чорт спокусив мене. Я подумав собі: жінка так чи сяк не знає, і кажу передучера: сорок. А тепер перечислюю собі, він дійсно приніс сорок талярів. Але жах проймає мене, не можу їх держати при собі і приношу їх для курії.

Прокуратор зірвався сердитий.

— Заберайтеся відсіля, але в цю мить! Як вам не сором приносити такі гроші тут до святині?

І судейською палицею постручав чортівськіт таляри один за одним із стола й сказав із омерзінням:

— Поточіться назад до вашого пана, Антихриста!

Аж до полуденішних дзвонів нараджувалася рада. Одначе на ніщо не могла рішитися. Всі зїтхали і лементували. Вкінці Павловський поставив таке внесення:

— Мусимо таки скликати духовенство.

Ubi humana deficiunt, ibi divina incipiunt auxilia.

Тут людське право кінчиться. Кволий туземний суд, катівський меч і жовнірська куля не шкодять уже Каспарикови. Тому справу повинен повести до кінця пан Гунулькович. Коли він справедливий слуга божий, хай говорить із своїм паном.

Служба божа за [illegible] кійного дійсно відбулася. Але підчас служби божої перешіптувалися люде (що поспішили на неї) нинішні пригоди Каспарика.

Він дійсно сидів в противний бік на свому коні. Їхав так через Гнізда, де в кількох місцях поплатив довги. То був іще бодай якийсь чесний, хватський дух, що виконував свої зобовязання. Ясновельможні пани радше не повинні були молитися, щоби мати-земля назад прийняла його в своє лоно. Повинні бодай були оставити його так довготут на землі, поки не роздасть грошей з цієї бочівочки. Шкода булоб робити йому якусь прикрість; чому не мав би оставати між нами?

Під вечір прийшов Каспарик до дому. Та передше мандрував іще по мійовкому лісі, принаймение. Розказувала та не одна бабуся. А старі баби бачать усе більше як инші, хоч мають слабші очи. Казала що бачила його як з конем (При цьому раз він, раз кінь був на споді). котився з горба з гори на діл. Ще ніхто зроджений з жінки не бачив щось такого. Слава хай буде Господеві Ісусу Христу.

Служниця Ганна принесла йому вечеру.

Їв наче виголоднілий женець, а не як ніжний дух — оповідалавона на другий день рано при криниці. І ще додала, що розмовляв довго зі своєю жінкою, есть після [illegible]. Хоч дещо вагаючися, а таки призналa, що підслухувала під дверми. Та не розуміла, що вони розмовляли. А в ранці був уже за горами, постіль навіть не рушена.

Люде з Любовної раділи, що служба божа дійсно помогла. І староста почав помало приходити до себе. Та пійти до гарної жінки не важився. Просив лише переказати йому, коли вона думає вертати в рідні сторони.

— Ніколи, — відповіла вона з осміхом — мій чоловік не позволяє мені.

— Дурниця, — бормотів староста.

Цей глупий дух бентежив його. — То дивне подружжа, що не кінчиться зі смертю чоловіка.

Дійсно було то дивно. Бо дватри тижні пізнійше, як горожане Любовної вертали як звичайно після свого зайняття а деяким здавалося, що то їм снилося, всего один день зявився ненадійно Каспарик на білому коні, в червоних штанах і синьому жупані, в червоній баранковій шапці і жовтих чоботах. Господи Боже, тож було те саме вбрання в якому похоронено його.

Знову мешканців зняв страшний жах. Головнож тому, що Каспарик почав бути прикрий. А саме відвідував своїх довжників там, де його найменше надіялися, то в білий день, то в темну ніч і дзвонив у шиби. [illegible] Михайле Каспарик, принесіть мені завтра гроші, що ви винні мені їх! точно. Для того не треба було екзекуції.

Ґубернатор округа Козаковович засміявся голосно, як почув це й сказав:

— Чортівський Каспарик повинен би бути королівським податковим поборцем.

Як несподівано приходив, так знову пропадав на цілі тижні. Небавом повстала ціла леґенда про нього. Все, що сталося злого у місті, приписували вину Каспарикови. В обґартені згоріла стирта сіна. То ніхто инший, лише Каспарик підпалив її. Незабаром потім зявилось у Любовній кілька скажених собок; то певне Каспарик дав їм зїсти свого хліба і з цього вони показились.

Та вічно чейже не могло так бути. Мусілося щось робити. Треба було переконатися, чи Каспарикове тіло дійсно спочиває на цвинтарі, чи може припадком закопали порожню домовину.

Та для цього треба було мати насамперед епископське позволення. І тому виїхала депутація до епископа, щоби він позволив отворити домовину і спалити трупа.

Та найбільше присутність Каспарика сердила старосту. Він не міг тут довше оставати. Зробився нервовим, боязким і як тільки повіяв перший весняний леґіт — виїхав. Коли чоловік (хай буде щераз такий високоуроджений шляхтич) має за суперника — примару, то найкраще є, забратися. Таж деинде є ще доволі гарних жінок.

Король любив старосту, частенько запрохував його до своєї палати. І раз склалось так, що при грі в „L'hombre" король мав звичай на другий день на проході роздавати виграні гроші найбіднійшим дітям по вулицях.

Ось тепер після такого проходу, поліція приловила на ріжних місцях міста пятьшість хлопців, які хотіли зміняти фальшиві гроші. При переслуханні зізнали діти, що гроші дістали від короля.

Командант поліції зважився при найблизшій авдієнції повідомити короля про цю дивну пригоду.

Счудовано відповів король:

— Я виграв ці гроші від старости. Розгляньте но ще раз цю справу.

(Дальше буде).

К. Лаврінович.

НАРОДНЯ ТВОРЧІСТЬ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ.
(Нарис).

I.

Ще в старі часи сивої давнини, коли все було вкрите мороком невідомости, людина починала виявляти себе в творчих шуканнях для задовольнення потреб своєї душі. Первісна маса, кланяючися золотовусому Перунові, з ентузіязмом творила свою першу пісню на честь краси всеплодючої матері-землі й побожно схиляла голови перед блискавичною музикою громових хмар, чуючи в них голос самого Всемогучого. З того часу знаходимо в могилах богато зразків мистецтва і слідів культурного розвитку наших предків.

Безліч малюнків і узорів покладено кострубатою рукою первісного й „гуртового майстра” на знаряддя боротьби за своє істнування, але ні один із них не міг остаточно задовольнити масу, бо кожне наступне покоління ставило нові вимоги духа, що заставляло масу рухатися і йти вперед шляхом поступу. Малюнки на стрілах, мечах, ножах, сокирах та глиняних горшках, не зважаючи на всю свою примітивність, — вражають тонкістю ліній та виразом руху. Око предка — мисця було дійсно „ловецьким”. Полюючи в лісі сарну, він знав, і відчував кожний рух її тіла, кожний намір і скік. Однак, робити на підставі тих зразків творчости якісь певні висновки дуже важко. Можна лише сказати що основою тієї творчости передовсім були умови побуту, а потім буйна фантазія первісної людини, яка легко сполучала в одній лінії перунову блискавку й рух лісової сарни і представляла те все в реалистичній обстанові свого життя. Пізнійше основа народної творности зміцнилася історичними переказами, казками, леґендами, піснями, та думами які в ріжні часи набірали ріжного характеру й відбивали в собі настрій самої доби. — Разом із тим творнлася також і музика, яка очевидно була звуковим джерелом мови первісної людини. — Про це все, як воно повставало й зростало докладних відомостей не маємо, але істнують наукові досліди, які змушують нас додумуватися...

Отже культурний розвиток людства у більшій мірі залежав від ходу подій життя, які в своїм часі висували із маси якогось натхненного творця, душа якого була душею даної доби й виявляла думки та настрої самої маси. Таким чином стала народжуватися творчість одиниць, яка згодом відсунула на бік „гуртову” творчість маси і приневолила її взятися за більш буденні залишивши за нею її правдане право — приймати, чи відкидати запропонований їй індівідуальним творцем зразок духового твору.

Первісна загальність творчости якоїсь народности, чи племени, завдяки ґеоґрафічним умовам занятих нею земель, починає набирати властивого характеру, що відповідало фізичному й духовому укладові життя даної народности, чи племені. Звідси виникли пізнійші особливости національних культур. Сталося це від того, що непереможний закон біольоґії, який ще й досі є найбільшим „диктатором” усіх державних перебудов, вимагав укладу людського життя в якусь певну життеву форму, якою є сучасне національне життя кождого народу.

II.

Форми українського національного життя появилися пізно, а саме — на кінці девятого віку, коли повстала Київська Держава. Ті форми й служили предметом як „гуртової” так і індівідуальної творчости. З першої дійшли до нас ріжні побутово-обрядові пісні на честь тодішніх народніх богів, а з другої маємо „Слово о полку Ігоревім”. Правда, автор „Слова” нам не відомий, але нема сумніву, що його творив індівідум, а не маса. Цілком можливо, що помимо „Слова”, істнували ще й инші індівідуальні твори, бо не даремне автор „Слова” згадує якогось „віщого Бояна”, але про це важко щось говорити.

Важне те, що український народ, народ гречкосій, цей тихий та сумирний господар не тільки зберіг спадщину віків, але зумів її обогатити новими цінностями сучасної творчости. Ця чисто народня творчість у наші часи уявляє собою невичерпане море мистецьких богатств, про які вже написано чимало, але які, однак, ще й досі не вивчено настільки, наскільки вимагає сучасність. Особливо цього вимагає сучасна народня творчість, яка повстала з днів нашого життя й носить на собі ознаки їх непостійности та настроєвости, але на жаль великий, наша росполітикована інтеліґенція, не хоче нічого бачити й чути.

Розвиток Революції на Україні, який иноді набирав таких дивовижних форм, хоч і вивів на якийсь час наше селянство із його звиклої рівноваги, але проте не звів його на манівці, як то сталося з більшістю нашої інтеліґенції, а тому власне, для зрозуміння сучасности, примітивна народня творчість є надзвичайно цінним матеріялом.

Здоровий дух українського гречкосія в ході Революції повільно перемагав усі негоди й здобував свою незалежність. Високо інтеліґентна натура українського народу ще раз виявила себе в творчости сучасного, як виявляла не раз у творчости минулого. Коли український інтеліґент із над Дніпра і над Дністра в стосотий раз змінює свої політичні дороговкази й „орієнтується” що тільки може, то полтавський селянин послідовно перетворює „яблочко” в українську „дрібушечку”, а гуцул у карпатській полонині глушитьшить росперезану галасливість польського „Антка” ритмом нових „коломийок”...

Після історичної думи і пісні, після старосвіцької леґенди й казки, селянська маса стала творити нову повість сучасного і ми повинні пильно стежити за тим, щоби не розгубити її сторінок. Леґенди й казки сучасні про „чорних людей від синього моря”, що йшли „людську землю забирати”, або — „як по нивах крівавих прострелений Христос ходив” — не є одною „уявою пустою” — а суворою дійсністю сьогоднишнього дня. Досить буде звернути увагу на ті „чудеса”, які тепер відбуваються по всій Україні і про які тупо говорить щось навіть чужа преса, щоби зрозуміти трівогу народної душі. Нова жадоба творчости сталася в очайдушнім герці зі старою темрявою й диким голосом борні роздирає народню душу і ця жадоба є ніщо инше, як революційний здвиг народнього духа, а дух — „переможе колись”... переможе навіть тоді, колиб його загнали не тільки в польські та румунські касарні, але й навіть — „у нетрі, печери й ліси” бо передчуттям цеї перемоги бються міліони народніх сердець, які приймуть і нічого не стратять..

Тому власне, не треба забувати що сучасна народня творчість є голосом самої революції, якого не можна не слухати. Цей голос завжди лишиться вірним собі, бо в йому прадавній примітив, а за ним — сучасне відродження...

III.

Народня пісня, навіть найбільш примітивна, здатна пережити найскладніщий політичний трактат, про що свідчать хоч би й українські політичні пісні М. Драгоманова.

Пісня ж сучасного є тим чарівним дзеркалом, в якому до найменшої дрібниці відбилося те все, що було нашим горем і стражданням, радістю і втіхою в безумних днях „залізного іржання”. — Треба лише навчитися дивитися в нього, а тоді все само собою стане перед нами.

Центральна Рада, Скоропадщина, Директорія, Петлюрщина, Отоманщина, Білі, Червоні, Зелені і просто всякі „Махновці”, — все це дало щось своє і в найріжнороднійших мотивах та варіяціях пролунало по всій Україні.

Перші, що звернули на те пильну увагу й стали старанно записувати в книгу революції свої помічення є знову таки селяне, які творять собою велику спілку селянських письменників „Плуг”. В першім літературнім альманасі цеї спілки знаходимо дуже цікаву статтю Івана Капустинського п. н. „Соціяльна пісня на українському ґрунті”, в якій послідовно переводиться думка зросту соціяльної свідомости від часів ганебного кріпацтва і до наших днів творчого буяння.*) Правда, автор не скрізь є обєктивним у переведенню цеї думки, а через те місцями його „дрібушечки” нагадують штучні витвори „кузні поетів” але мотиви чисто народні як найкраще свідчать про загальні настрої українських мас у ріжних стадіях розвитку революції. Ці мотиви не можуть нас не цікавити бодай уже тільки тим, що в них є гострі і влучні характеристики нашого „ділання”, про яке стільки написано полемічних брошур та брошурок.

Бачимо й чуємо все так, як воно було в дійсности, а не в одній творчій уяві патріотичних поетів та в „мудрих” міркуваннях кооперативних політиків. Тут усе просте і зрозуміле і його не треба розшифровувати так, як розшифровуємо наприкл., найбільшого сучасного поета Павла Тичину. Це сама звичайна повість сучасного, якої одначе не зможе написати ні один письменник, ні один політик, бо автором її є „гуртовий” творець, а стиль її — примітив первісний...

*) „Плуг”, літературний альманах за редакцією С. Пилипенка. Збірник перший. Держ. Видавн. України. Харків, 1924 р.

IV.

Зазирнім лише в безпристрастну просторінь народньої душі і прислухаймося до її співів, як враз побачимо і почуємо те все, що нас тішило й смутило, і що завело нас на сучасні манівці дальшого шукання. Ось вона, перша весна революції:

„Як був цар та цариця,
Була для смерти косовиця,
А як царя ізверглп,
То хоч трохи спочили...

— — — — — — — — — —

Коли ізвергнемо панів
Аж до чорта в пекло,
То без них ми заживем
Весело та тепло”...

„Дрібушечка” очевидно селянського походження, але соціяльний мотив звучить цілком ясно.

Иначше реаґує на це вулиця великого міста, на якій запанував росхристаний дезиртир і куховарка:

„Як бил Міколка дурачок,
Бил хунт хлеба пятачок,
Как настала Украіна,
Стало хлеба хунт полтіна”...

Приспана віковою неволею маса щойно випростувалася в могутню поставу буряного руху і по свойому приймала інтеліґентські спроби — зробити її „орґанізованим коллективом”.

Праця Центральної Ради, яка все старалася на „непорушну силу” партійних постанов та резолюцій, стрічає на Чернигівщині цілком несподіваний відгук:

„Як на нашій Україні
Сталась новина:
Молодая Україна
Раду родила...

Коцюбинський занімает
Бахмач, Ніжин і Крути,
А Петлюра й Винниченко
Дають латати”...

Події розгортаються й кияне не відповідають:

„А під мостом риба з хвостом,
А на мості раки. —
Утікайте, Москалі,
Бо йдуть гаєтріяки”...

Але скоро тільки показалися на [illegible] шляху кремезні колюмни „союзних військ”, як уже по всій Україні залунало [illegible]:

„Ой, кислицьо моя,
Куди котишся,
Німцю в руки попадьош,
Не воротишся”...

Скоропадщина це наче стверджує і Правобережжна шумить, вирує:

„Гей, нумо хлопці,
Славні молодці,
Треба до купи єднаться,
Пану гетьману і звіру пану
Годі вже нам покориться”...

Наслідком того повстання є Директорія. На одну мить прорвається всенародне і одностайне:

„Нам не треба ні пана гетьмана,
Нам не треба царя і Москви, —
Хай живе від Кубані до Сяна
Український народ трудовий!”...

Мотив сути-національний, до якого легко могли пристосуватися всі „вчорашні”, скоро перетворився в характеристичну для того часу „дрібушечку”:

„Ще не вмерла Україна,
Але може вмерти,
Бо сама її комуна
Приведе до смерти”...

І дійсно! Через якийсь місяць уже все Поділля співало:

„Гей, високоя Директорія,
А де ж твоя теріторія? —
У ваґоні Директорія,
Під ваґоном територія”...

Далі:

Гей, Україна, та Україна,
Чому ж в тебе три хазяїна?”.

Григоріїв, Махно, Петлюра і вся отаманщина. Кожний із них дістає належне.

Григоріїв:

„Душу й тіло ми положим
За нашу свободу,
А жидів всіх повкидаем
Із мосту та в воду”.

Махно:

Ой, яблучко із листочками,
Іде батько Махно із синочками

Ой, яблучко із цвіточками,
Іде батько Махно із діточками.

Ой, яблочко, половиночка,
Іде батько Махно, як картиночка.

Ой, на горі мак цвіте, а в долині кури
Іде батько Махно, папіроси куре”...

Симпатії до Махна цілком певні, хоч иноді чується й докір:

„Озьорка горить,
Вокзалу не видно,
Махно підпалив,
Як йому не стидно”...

Поруч майже стоїть постать Петлюри. „Дрібушечки” про нього, ген аж до його згоди з Поляками, все прихильні:

„Гей, советськая власть
Нос повесіла; —
Как Петлюра прішол —
Стало весело.

У Київі дощ іде,
А в Полтаві слизько;
Гей, тікайте, комуністи,
Бо Петлюра близько”...

Але згода з Поляками створила инший мотив:

„І шумить, і гуде,
Петлюра пана веде, —
А той мені панск польський
Самостійну здобуде.

Обізвався польський пан:
Ласий тут землі шматок,
Ой, поділимо, Петлюро,
По братерськи її вдвох.

— Що ж, ділить, так ділить, —
Симон йому бубнить, —
Здирай з хама першу шкуру,
Я на другу маю хить...

Селянин — неборак,
Як почув, що біда,
Схопив вила і рушницю,
Пригадав, що він козак.

Як сказав, так зробив,
В домовину положив
Того пана і Петлюру,
І хоч би ж то затужив.

Взяв він пана в тиски,
А Петлюру за виски,
Та й здавив, аж затріщали
У союзників кістки”...

Доба отаманщини вся в „дрібушечній” Тарабарщині:

„Я на лавці сиджу,
А у клітці птичка,
Мий милий гайдамака,
А я більшовичка”...

Або:

„Я на бочці сиджу,
Ходить з боку качка,
Мій муж більшовик,
А я гайдамачка”...

Відношення широкої народньої маси до радянської влади иноді прихильне, а иноді явно вороже:

„Ой, яблочко,
Що за нація,
Надоїла куркулям
Конфіскація.

Ой, яблочко,
Наливається,
А совітськая власть
Наживається”.

І знову:

„— Православні мужики ви,
А ми комуністи,
Ви сієте та орете,
Ми ж будемо їсти”.

„— Православні мужики ми,
Ще й чесного роду,
Ми посіємо й зберемо,
Ви ж зїсте хворобу”...

Взагалі ж у „дрібушечках” радянської доби перше місце займає сам побут.

„Од обіду в главстоловій
Главживіт мій біситься,
Ви подайте главмотузку,
Щоби главповіситься”...

Отже було б злочинством усяке іґнорування цеї творчости в той час, як культурні діячі з російського табору, незалежно від своїх політичних поглядів і переконань, вживають усіх можливих заходів, щоби не тільки зібрати й видати зразки нової творчости народніх мас, але й належно використати те все в своїй літературі. Цілком орґанізовано завойовують російські „Братья Серапионовы” наших „Червоношляхистів”, цілком певно впливає російська література на наше молоде письменство і на еміґрації, а все через те, що ми ще й досі не можемо примусити себе шанувати той ґрунт, від якого повстали і нехтуємо тим, з чого повинні були б починати. Тим часом життя не чекає, і те, що ще сьогодня є загальною власністю нашого народа, завтра синтезується в духовім єстві якогось творчого індівідума і, в незалежности, стане власністю того народа, на мові якого появиться твір. Ми ж будемо „пасти задніх” і констатувати — хто, коли і що саме „вкрав” у нас, а свої байдужности проте не відцураємся. —

А давно вже час відцуратись її!...

1924 року, травень — червень.
м. Львів.